

#### מסורת הש"ס

(א) וַיָּבִיאוּתָא, כְּמוֹתוֹת יַעֲקֹב.  
(ב) וַיַּעַן מִתְּחִיל כְּמוֹתוֹת מִטָּה:  
ד"ה הוּא אֲשֶׁתָּאן, (ג) לַעֲלִי  
קִטְעָה, (ד) וַיֵּלֶךְ אַחֲרַי ד"ה  
לְבָבִיךָ.

#### הגהות הב"ח

(א) גְּבִירָא הֵיכָּז בְּמִי קְאָמִינָא:  
(ב) שֶׁם שְׁאֵין זֶה לְשׁוֹן מִתְּנָה:  
(ג) רַשְׁבָּ"ם ד"ה אַחֲרַי רַב  
הוּא שְׂכִיב מֵרַע כִּי לִכְלִי  
וּתְנִיבָה שְׂאֵתָּר מִנְּהָךְ, (ד) ד"ה  
לְבָבִי ר' יוֹחָנָן כִּי לַעֲלִי. נִיב  
דָּק קִטְעָה ע"כ:

#### מוסף רש"י

גבירי גבירי למה לך.  
מתנגב אחת למר דבריך  
בשון שלא נתקין צו היסוד  
והמזוינים בדי שלא יבטלו  
את דבריך לאמרת מיתדלא  
(וכחותו ט"ו). אימא הלכה  
בר' יוחנן בן ברוקה. ולא  
מקטין לה כמלתא בנפשא  
נפשה (שם). לדבריו ר'  
יוחנן בן ברוקה. דס"ל  
דאז יכיל להוריש בשון  
ירושא לאחד מבניו כל נכסיו,  
אם אמר לאחד מהם נכסיו  
לך, דמפרש לקמיה, וראשון  
ר'אוי לירשו ולא פירש לא  
לשון ירושה ולא לשון מתנה,  
אין לפני במקום הראשון או  
ירשו ראשון כלום, שאין כאן  
לשון מתנה להאי ראשון, אלא  
מסתמא לשון ירושה אישין  
הנותן במאי דלאמר נכסיו לך,  
הואיל וצוי לירש כל הנכסים  
מן התורה אם ירצה אביו,  
ובין ירושה הוא להאי  
ראשון אינו יכול להפסיקה,  
דאין ירושה לנפשו, ודוקא  
לר' יוחנן בן ברוקה, אבל  
ירושא כיון דאיתו יכול להרבות  
נכסיו למה מזה בשון  
ירושא לר' יוחנן מלי דלאמר  
יכסא כן לראשון לשון מתנה  
הוא יכול להפסיקה וקניא  
שלישי (רע"ז פסבס).

## יש נוחלין

## בבא בתרא

## קלג.

קבוא א ב מיי פ"ו מהל'  
זכיה ומתנה הלכה יא  
סמנ עשין פב טושי"ע ארע'  
ס' קו ספיק פ' וס' קו ספיק  
ג:

קבוא ג מיי שס הלכה י  
וסמנ שס טושי"ע שס  
ס' קו ספיק ב:  
קיו ד ה מיי פ"ט מהל'  
זכיה ומתנה הלכה ה ו  
ועיין בהשגות ונמ"מ סמנ  
עשין פב טושי"ע ח"מ ס'  
רנ ספיק ו:

קיה ד מיי פ"ט מהל'  
אשיות הלכה יג ועיין  
בהשגות ונמנ"מ סמנ  
עשין פב טושי"ע ארע' ס'  
גל ספיק פ טושי"ע ח"מ ס'  
רנ ספיק א:

קיש ז מיי פ"ט מהל'  
זכיה ומתנה הלכה ד  
סמנ עשין פב טושי"ע ח"מ  
ס' רנח ספיק א:

#### רבינו גרשום

אבת בתו: כיון דאילו הדר  
קנה לאחור שכתב לה  
ההוא תילתא בכתובתה  
אית לה שטר כתובה ה"נ  
כשריש בתו אית לה ההוא  
תילתא נמי לאחר מותו:  
שייר לעצמו חד דקלא  
וסבר רבינא למימר לית  
לה. ליתוה כתובתא אלא  
במאות דקל: אי לית לה.  
מחמת כתובה משאר נכסיו  
שהניח לבניו. באותו דקל  
שיייר נמי לית לה משום  
כתובה משום דאיכא למימר  
דמתלה כתובתה על ההיא  
פלגא נכסים דחייב לה  
עבדה עס בניה: אלא  
מנו כר: וראין אם ראוי  
ליורשו. וקנין אחיו: נוטל  
משום ירושה ואם לאו  
נוטל משום מתנה. דרבותא  
קמ"ל דחייבין בין במתנה  
בין בירושה: דשמתיך כר'  
יוחנן בן ברוקה אלא,  
דאמר אם אמר על מי שראוי  
ליורשו דבריו קיימין: אמרו  
ליה נכסיה [פלגיאן] אלא  
למאן. כלומר אם לא אתנה  
לוה למי אתנה שלא היה  
לו בנים: אין הכי קאמינא.  
שכיב מרע שכתב לו נכסיו  
לאחר בשלא היו לו בנים  
ואמרו ליה נכסי למאן  
ולא כר' יוחנן בן ברוקה  
דאיורא אמר אלא במקום בת  
או בן: אם ראוי ליורשו  
זה שנכתבו לו: אלמנתו.  
של כותב: נזונות מנכסיו.  
כשם שהאלמנה נזונית  
משאר ירושיהן וגמורין ואם  
לא אינה נזונית משום  
דמכותמת מתנה בקלה: אמר  
ליה מרגע גריעה. אלמנה  
זו שאינה נזונית במקום  
מתנה בכמקום ירושה:  
השתא דירושא דאורייתא.  
היכא דבניס יורשין אביהן  
שקלה מזוני. מתנה דרבנן  
דייה מתנת שכיב מרע  
היאבא אחרייני לא אשכחן  
מדאוריית' דרבנן תקנהו  
כדי שלא תטרף דעתו  
עליו א' או אינו יכול  
לעשות חפצי כל שכן  
דאית לה מזוני: אלא אמר  
רבא. הא דקאמר רב הונא  
לעיל שכיב מרע שכתב  
כל נכסיו לאחרים רואין  
אם ראוי לירש כר' כי  
ראויין האי גזונא קאמר  
כדשילח רב אחא בר בר  
חנא לעיל אם ראשון  
ראוי ליורשו הוא נוטלו  
משום ירושה ואין לשני  
כלום דלא שכיב מתנה  
עיקר דיהב לה כל ימי  
חיייו אלא ירושה שהן  
ראויין לו עיקר ירושה אין  
לה הפסק מורעו לעולם:  
והוא אפסקו. להיכא דאמר  
ואחריר לפלוני אפסקה  
מראשון: אמר ליה. לאו  
כל כמיניה והאי אמר הכי  
סבר י"ש לה הפסק ולא היא:

א' אולי י"ל דלאמר אינו יכול  
לעשות חפצי

א"ל רב כהנא אילו. קנה נכסים אחרים בחר הכי לית לה לאשה בתימיה הא ודאי אית לה דנתי דמחלה שעבודה לבנות בשציל שעשאה שותף ביניהן חוב כתובתה מיהא לא מחלה שאם תמלא מקום לטרופ כגון שיקנה נכסים טורפת מהם וכדכתב ודעמיד אלא למיקמי שנכסים העמידין לבא ישתעבדו לה וכיון דאילו הדר קני מאדם אחר או ממורישיו אית לה לאשה השתא נמי כי נפלו לו מאותן נכסים עצמן אית לה דמה לי אותן נכסים עצמן מה לי אחרים שאם נתרלית להקנות הממנה לבנות ולמחול להם שעבודה לנעלה מיהא לא מחלה מידי אס תמלא מקום לגבות וכן הלכה: הווא דפלגיהו. כל נכסיו חילק לבניו ולאשתו ובזוואת שכיב מרע דהיינו עשאה שותף בין הבנים אלא ששייר דקל אחד שלא פירש למי: סבר רבינא למימר לים לה. ממותר כתובה אלא ההוא דיקלא דהא אי לא שייר דיקלא אצדה כתובתה מן הבנים שמחלה להם שעבודה משום דנעשית שותף ביניהן והשתא נמי זכו הבנים והיא תטרופ את הדקל: א"ל רב יימר לרבינא אי לים לה. כתובתה מחלק הבנים משום ידיעה דלית ליה נכסים אחריו ומחלה להו בשציל שעשאה שותף ביניהם א"ה דיקלא נמי לית לה דהא ידעת ליה להאי דקל ומחלה להו ליורשו דכל כתובתה מחלה מהני נכסים דאית ליה משום דעשאה שותף דמה לי למחול שעבודה מאותן שחלק לבנים ומה לי מן אותו דקל שלא חלק אלא מאי אית לן למימר מאיזה טעם נחתא אדקל לטרופ ממנו היינו משום דלא מחלה כתובתה שהרי הניח לה מקום קלת לגבות הימנו כגון האי דקל שלא רלה לחלוק לבניו ומגו דנחתא אדקל נחתא נמי אחלק הבנים דהאי דשתקה ולא ערערה היינו לפי שהיה מניח לה הדקל וסברה למה אערער עכשיו עד שיזומו ב"ד את הדקל ואטרפנו והדר אערער על הבנים ואטרופ מהן המותר דלא הויה שתיקה ידיה מתילה אלא היכא דמחלק כל הנכסים ולא שציק לה מידי דמשום האי טעמא מספקא לן לעיל (דף קגז). גבי צריא דללמא כיון דאיכא למימר הדר קני סברה למה אערער עכשיו עד אשר אראה אם אמלא מקום לגבות מלך אחר וכיון דמשום הכי שתקה לא הויה שתיקותה הודאה אלא תלויה ועומדת אס תערער על אלו אס לאו וה"כ כיון דשצק לה מידי למיטרף להכי שתקה ואח"כ תצטוק על המותר. והשתא שמעינן מהכא דשכיב מרע הכותב כל נכסיו או מחלק לבניו צפוי אשתו וגם לה נתן קרקע כל שהוא ושתקה ולא ערערה והוא הדין אס כתב כל נכסיו לאחרים צפניה ולה כתב קרקע כל שהוא קנו שהרי מחלה להן שעבודה ולא תטרופן מהן כרב נחמן דלאמר [קגז]: הוואיל ועשאה שותף בין הבנים אצדה כתובתה דנעשאה שותף תלמי מיתלה ל"ש עס צווי ול"ש עס אחרים. והכ"מ כשחלק כל נכסיו לנשותו וליורשיו אבל שייר אפילו דקל אחד דהיינו קרקע כל שהוא שלא פירש למי מגו דהדרא דדיקלא הדרא ונחתא למגבי מכולהו נכסי ולא מחלה מידי. ודוקא בשכתב לה קרקע כל שהוא אבל אס נתן לה מטלטלים ולא קרקע לא מקריא שותף בין הבנים ולא מחלה מידי ונחתא אכולהו

אמר ליה רב כהנא א"ילו הדר קני מי לא שקלא וכיון דאילו הדר קני שקלא בהשתא נמי שקלא ההוא דפלגיהו לנכסיה לאתתיה ולבניה שייר חד דיקלא סבר רבינא למימר לית לה אלא חד דיקלא אמר ליה רב יימר לרבינא אי לית לה חד דיקלא נמי לית לה אלא ימיגו דנחתא לדיקלא נחתא נמי לכולהו נכסי אמר רב הונא ישכיב מרע שכתב כל נכסיו לאחר רואין אם ראוי ליורשו נוטלן משום ירושה ואם לאו נוטלן משום מתנה אמר ליה רב נחמן <sup>(א)</sup> וגבא גגובי למה לך אי סבורא לך כרבי יוחנן בן ברוקה אימא הלכה כרבי יוחנן בן ברוקה דהא שמעתתיך כר' יוחנן בן ברוקה הוא דאולא דלמא כי הא קאמרת דההוא דההו קא שכיב ואמרו ליה נכסיה למאן דלמא לפלגיא ואמר להו אלא למאן ואמרת לן עלה אם ראוי ליורשו נוטלן משום ירושה ואם לאו נוטלן משום מתנה אמר ליה האין הכי <sup>(ב)</sup> קאמינא למאי הלכתא סבר רב אדא בר אבהו קמיה דרבא למימר אם ראוי ליורשו אלמנתו נזונית מנכסיו ואם לאו אין אלמנתו נזונית אמר ליה רבא ימיגרע גרעא השתא בירושה דאורייתא אמרת אלמנתו נזונית מנכסיו <sup>(ג)</sup> במתנה דרבנן לא כל שכן אלא אמר רבא <sup>(ד)</sup> כדשילח רב אחא בר רב עויא דרברי רבי יוחנן בן ברוקה נכסי לך ואחריר לפלוני אם היה ראשון ראוי ליורשו אין לשני במקום ראשון כלום שאין <sup>(ה)</sup> לשון מתנה אלא לשון ירושה וירושא אין לה הפסק אמר ליה רבא לרב נחמן והא אפסקה הוא סבר יש לה הפסק ורחמנא אמר אין לה הפסק ההוא

נכסי כדאמר רב נחמן [סס] מטלטלי לא קאמרי'. וה"מ דאצדה כתובתה מהנהו נכסי שכתב לבניו אבל אי הדר בחר הכי וקני נכסי אחריו ואפי' מהנהו נכסי עצמן שחלק לבניו כגון שמת אחד מבניו בחייו הדרא וגביא מינייהו מותר כתובתה שכן כתב לה דעמיד אלא למיקמי. ודוקא שכיב מרע כדאמר לעיל אבל צריא שחלק נכסיו לבניו וכתב גם לה קרקע כל שהוא אלא איבעיא ליה לרבא [סס] אי מחלה להו שעבודה שעל אותו נכסים אם לאו ואמרינא בתיקו והלכך כיון דמספקא לן אמרינא הנוטיל מנכסיו דהיינו אשה עליה להציא הרהרא דכלל דין מיקו מאן דתפיס תפיס ומיהו אי הדר קני אית לה: **אמר רב הונא שכיב מרע <sup>(א)</sup> שאמר כו'. משום דאליבא דר' יוחנן בן ברוקה מיירי דלנקמן נקיט שכיב מרע דהא צריא מיעביא לן לעיל [קגא].** אי איירי ציה ר' יוחנן בן ברוקה אי לא: **שכתב כל נכסיו. סתם ולא פירש לא לשון מתנה ולא לשון ירושה אלא סתמא נכסי לפלוני: רואין אס.** אותו מקבל מתנה ראו ליורשו כגון בן בין הבנים נוטלן בתורת ירושה כר' יוחנן בן ברוקה [עלי קג]. דכיון דראוי ליורשו מסתמא להוריש לו נתכיון הוואיל ולא פירש לשון מתנה אבל גבי ירושה א"ל לפרש דממילא קא ירימ הלכך כל היכא דאיכא לאוקומה בירושה דתפסה מן התורה לא מקני ליה מסתמא במתנה למיעקר נחלה דאורייתא: ואס לאו. דאינו ראו לירש בעל כרחך נכסי נתונין לפלוני קאמר דאין אדם מוציא דבריו בטלין מפיו ולמתנה אישיון ולא לירושא ולכך נוטלן משום מתנה. ולקמן מפרש מאי נפקא לן מיניה אס נוטלן משום ירושה או משום מתנה: **גבא גגובי למח לך.** לקטום דצריך ולמימר רואין כו': **אי סצירא לך כר' יוחנן בן ברוקה.** דאמר אם אמר על מי שראוי ליורשו דבריו קיימין ולפיכך אמר אומר רואין אם ראו ליורשו כו' אימא צהדיא דהלכתא כוותיה ולא תסתיר דצריך לומר כר' יוחנן בן ברוקה צענין שלא יצינו בני אדם: **דלמא כי הא אמרם.** כל זה אמר ליה רב נחמן לרב הונא שמה אמה לא לכך נתכוונת לומר דצריך צסתם ולהשמיענו כר' יוחנן אלא עובדה הכי הוה צסתם דמפרש ואזיל ועיקר דצריך צאת להשמיענו חילוק בין נטילה משום מתנה לנטילה משום ירושה דמפרש ואזיל ואבז אורחק מיהא שמעינן דסצירא לך כר' יוחנן ומיכו עיקר שיטה זו שתפסת לא לכך צאתה דא"כ היה לך לומר צפירוש הלכה כר' יוחנן בן ברוקה: **דהוה קא שכיב.** היה נפטר לבית עולמו: **אלא למאן.** כלומר מאן קא שקיל נכסי אלא הוא והוי כמאן דא"ל נכסי לך והיינו שכתב דקאמרת דמה לי כתב מה לי אמר: **ואמרם לן עלה.** דמכל מקום שקיל מיהו אס קרצו וראוי ליורשו הוי ירושה ואי לאו הוי מתנה דאלא למאן וכן נכסי לך שמי לשונות משמע כשהוא יורש משמע לשון ירושה וכשאין ראו לירש הוי לשון מתנה. ולקמן מפרש מאי נפקא לן מיניה למאי אמת לאשמועינן: **אין ה"נ קאמינא.** על הכותב נכסיו סתם צבאמי להורות דומנין הוי ירושה וזמנין הוי מתנה: **סבר רב אדא בר אבהו קמיה דרבא.** לפרושי למאי נפקא מינה ומה צא רב הונא ללמדנו אס ראו ליורשו להכי אמר רב הונא דהוי לשון ירושה שסתא אלמנתו של מת נזונת מנכסיו שהריש ליה דרתנן (כתבות דף טז): אלמנה נזונת מנכסי יתומים כלומר יורשין: **ואס לאו.** נוטלן משום מתנה ושוב אין אלמנתו נזונת מהן דרתנן (גיטין דף מח): אין מוציאין לנזון אשה והצונות מנכסים משועבדים מפני תיקון הטובל משום דהוי מזונות דבר שאין לו קצבה ואין יכולין לקחמות להוהר וצין מתנה וצין מכר הוו משועבדים: **א"ל רבא.** וכי בשציל שנתנו במתנת שכיב מרע שאינה קונה אלא מדרבנן שהרי אין מתנה לאחר מיתה אלא תקנת חכמים היא שיהיו דבריו ככתובין וכמסורין כדי שלא תטרפן דעתו עליו: **מיגרע גרעה.** בתימיה וכי הורע כחה של אלמנתו צכך השתא בירושה דאורייתא דאלימא כח יורש אס ראו ליורשו שהתורה יצתה לו כדכתבי [דברים כא] ציום הנחילו את בניו אפי"ה אמרינן אלמנה נזונת מנכסי יורש: **מתנה דרבנן.** כי הך מתנת שצ"מ שאין לה קיין אלא מדרבנן דפרפרית את כ"ש דניזונת מתן שמיא אמת ולעולם לאו להכי נפקא מינה חילוק שהשמיענו רב הונא בן נוטל משום ירושה וצין נוטל משום מתנה. ומהכא שמעינן דהא דקיימא לן [גיטין סס] דמזון האשה והצונות לא טרפא ממשעבדי ה"מ מתנה גמורה צקנין או מכר גמור אבל מתנת שצ"מ אלמנתו נזונת מנכסי מקבל מתנה וה"ה לבנות: **אלא אמר רבא.** להכי נפקא מינה בין מתנה לירושא: **כדשלה רב אחא כו'.** שאס אמר האי שצ"מ ואלא למאן ואחריו לפלוני רואין אס היה ראשון ראו ליורשו נוטלו משום ירושה ואין לשני אחריו כלום דכיון דעשאו יורש וכה דצין מורה כי קאמר חו ואחריו לפלוני הוי מתנה על מה שכתב בתורה דאינו יכול לעקור מורת ירושה מאותו שירש כבר וגם אפי' אס פירש אני מורישך ע"מ שיטול האי שני אחריר הוי נמי מתנה על מה שכתב בתורה והוי המעשה מעשה והתנאי צטל: <sup>(ז)</sup> **דהא ירושה אין לה הפסק.** אלא ממשמשת עד ראובן דנפסקא לן מקריא צפירקין (דף קטו): **לדברי ר' יוחנן כו'.** לעיל <sup>(ח)</sup> בשמעתין פרישית לה: **והא אפסקה.** דעל תנאי שיטול שני אחריו הוריש לראשון: **ורחמנא אמר אין לה הפסק.** והוי מתנה על מה שכתב בתורה והוי מעשה מעשה והתנאי צטל. והכי הלכתא כדשלה רב אחא דהא חזינא עובדה סמורין כוותיה: הווא